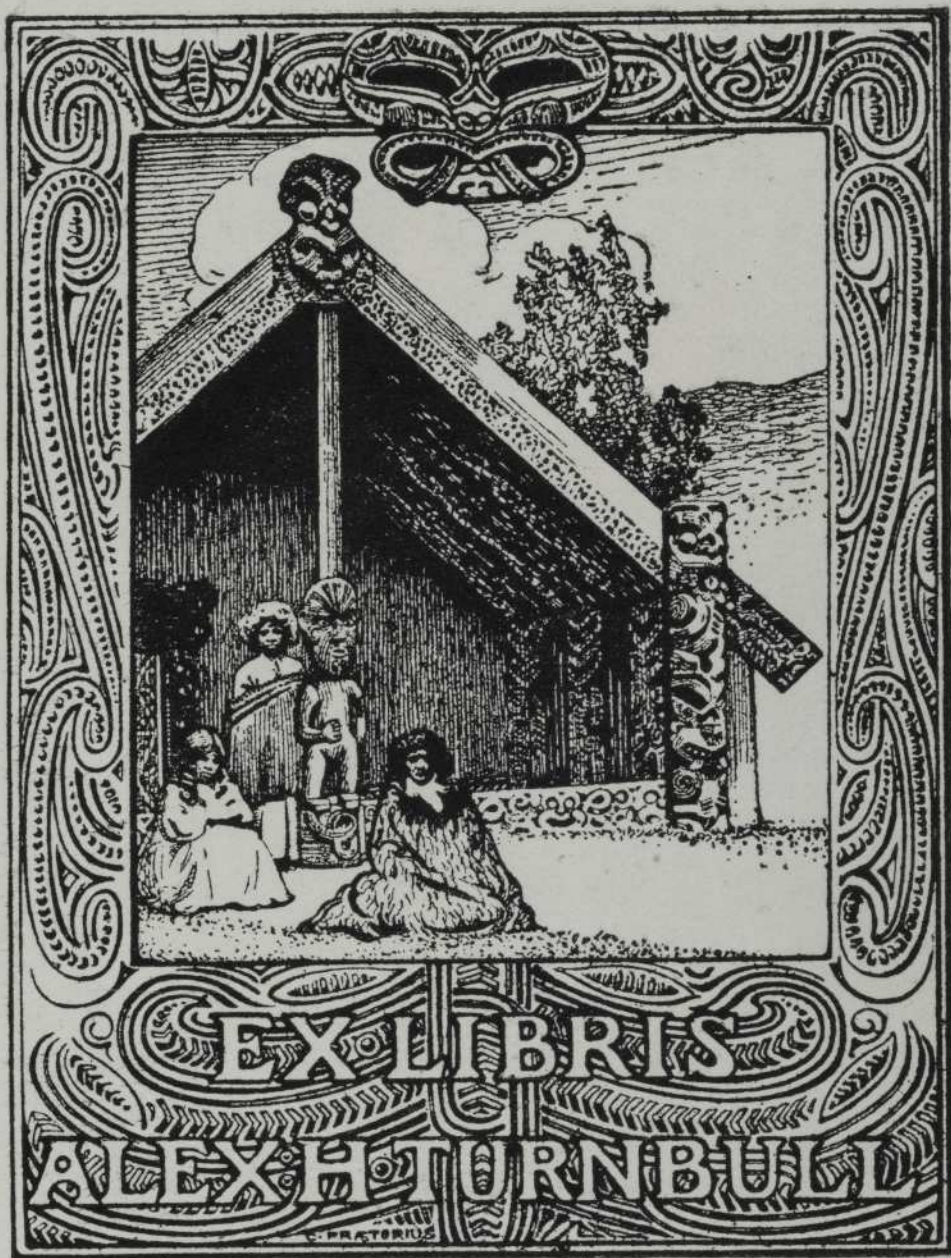

1930

W. 94 M.

375/6

W. 620

ἌΓΑΘΟΣ

KO TE RITENGA O TE INGOA NEI,

KO

TE TANGATA PAI.

NA

SAMUEL WILBERFORCE, M.A., I TUHI KI TE REO PAKEHA

A

KO TE WHAKAMAORITANGA TENEI O AUA KORERO.

PONEKE, NOEMA,

1882.

499M

1882

AKA

33756

W. 626

AKATOHE.

Ara ko te kahu arai katoa o te Atua.

TERA, e hoa ma, i tetahi wa he Kingi maia, e whakamatea ana tona whenua e tetahi Tarakona kaha whakamataku. No reira i whiriwhiria ai e taua Kingi etahi o ana hoia tino maia, tonoa ana ratou e ia ki taua wahi o tona whenua e whakamatea ana e te Tarakona. Meake ratou haere, ka mea atu ia ki a ratou, ‘Nana, “ e matau ana koutou ahakoa whakaputaina “ mai te riri me te kaha katoa o te Tarakona “ ki ahau i mua ra, kihai ia i kaha, a mate ana “ i ahau. Me aru katoa aku hoa pono, i te rite- “ nga kua waiho iho e ahau ki a ratou kia maia “ ratou, me ahau kua maia; ko reira ratou “ noho ai i raro-raro iho i toku torona. Na “ konei i tonoa atu ai koutou e ahau, ki te “ whawhai ki tenei Tarakona, a ko taku kaha “ e haere tahi atu me koutou ki te taua. “ Nana, kia mataara koutou. Ki te mahara “ koutou ki aku kupu, a ka karanga mai ki “ taku ingoa, i nga wa, e tata mai ai te mate; “ a ki te mau tonu ano hoki koutou ki te kahu “ arai katoa, me nga ringaringa, kua oti nei te “ taka e ahau mo koutou, e kore koutou e “ mate i te Tarakona. Otira ki te rokohina “ whakaarokoretia mai koutou e ia, a kahore o “ koutou kahu arai e mau ana, ka mate koutou “ i a ia.”

Hohoro tonu te whakaae me te haere katoa o nga hoia, ki te wahi e whakamatea nei e te Tarakona. E hou ana to ratou taenga atu, mataara tonu ratou, a kihai i mahue o ratou kahu arai; ka moe etahi ka ara etahi ki te whanga; ano to hunga e tu ana, rawe rawa i te kanapa o a ratou kahu arai, me o ratou ringaringa; hari tonu te tangata kainga no te mea kei waenga pu i a ratou nga hoia o te Kingi e whanga ana. Ma te ata e titiro ko nga kai mataara o te po ka haere ki te moe, a ko te hunga kua moe, oti rawa te whakakahu ki o ratou, kahu arai, me te whakamtautau hoki i te koina o nga hoari, ka karanga ratou ki te ingoa o to ratou Piriniha, a ka haere ki te whanga i te Tarakona kino.

Rawe rawa ratou i konei, otira kihai ratou i mau tonu ki tenei ritenga; tiaki noa hoki ratou, a te puta te Tarakona. Marire tonu to ratou kainga. Ngaki ana te tangata whenua i a ratou mara, a ka haere ano hoki ka tata te hauhakenga, e marena ana ratou, e tuku hakari ana, e hokohoko ana; a ka whakaaro nga hoia he teka noa pea nga rongo o te Tarakona, ka wareware haere ki te kupu o to ratou Piriniha mo te mataara, me te tupato. Na te kaha o te ra ka taimaha o ratou ringaringa; mea noa tetahi "Ha, he aha te tikanga i maua tonutia ai tenei potae taimaha? Wera noa iho taku matenga i te whitinga iho o te ra ki tenei potae, a te kitea te Tarakona e meingatia nei, ka mahue

rawa i ahau te potae nei ki te teneti, hei te kiteatanga atu o te Tarakona e haere mai ana, ka tiki ai. Pera noa hoki tetahi ki te arai o tona uma, me tetahi hoki ki tona arai. A na te wera o te whenua ka wera ake nga takai paraihi o o ratou waewae; mamae noa ratou, a mahue iho era, a ka marara ratou, puta noa ki tenei hakari ki tera marenatanga ranei. Kihai i matauria he hoia ratou no te Kingi, ma te rapu tonu ano ia ki tana tohu e mau ana, ka matauria ai, mahue rawa hoki te ahua i tonoa mai ai ratou e to ratou Piriniha ki te taua.

Kotahi ia o ratou kihai rite ki ana hoa, ko Akatohe te ingoa, pouri rawa tona ngakau ki a ratou mahi. He tini ana whakamaharatanga atu ki a ratou i nga kupu a to ratou Piriniha, mea atu ana ia ki a ratou, "Ahakoa te kitea, e "koro ma, te hoa riri, tenei ano ia te patata "ana; a kahore he pohehetanga o to tatou "Piriniha, kua whawhai hoki ia ki te Tarakona, "a kua matau ia ki tana ahua whakamataku." Kaina ana, tawaia ana tenei tangata maia, meinga ana ia he wawau, no te rite ana mahi ki a ratou. Otia kihai ia i whakarongo; a ahakoa puta o ratou kupu kino, ahakoa kaha te ra o te awatea hei whakahemo i a ia, ahakoa ngenge ia i tona haerenga i te weranga o te onepu, ahakoa kuiki ia i nga huarahi o te po, kihai i mahue i a Akatohe nga kahu arai a tona Piriniha, i hoatu ai kia mau tonu i a ia; kihai hoki i mahue i a ia nga takai paraihi o ana waewae mamae, me tana mahi mataara i te po.

Roa rawa iho to ratou noho penei, a te kitea mai te hoa riri, ka kake haere o ratou kupu kino ki a ia. A mea kau ano ratou, “he ora, kahore, kua patata te mate.” Katahi hoki ka kitea nga tohu whakamataku, me he ai tangata hei titiro. Tera taua hoia i tenei wa e hoki mai ana i te hakari, kua hari, kua waiata, kua kani-kani ratou, a kua mahue i taua hoia ana kahu arai me ana ringaringa; a tenei ia te hoki marire ana ki tana teneti i te ahi-ahi o te rangi raumati. E whakaaro haere ana ia ki ana hoa i taua hakari, ki te rawe ano hoki ona, e mihi ana ki a Akatohe mona e wehi nei, e haereere tonu nei i te roro o tona teneti e pehia ana e te taimaha o ana kahu arai. E whakaaroa ana ano enei mea, ka rongoi ia ki te ngaehe e puta mai ana i te motu ngahere, ki matau ona, a me te uira ano te puta whakarere mai o te Tarakona ki mua ona. E rapu ana ia i te hoari a tona Piriniha, a te kitea ki tana taha e mau ana, ka ngore noa nga turi, e haerea atu ana e te Tarakona, e karanga ana ia ki tona Kingi, otira e mea ake ana a roto i a ia, kua pahure ke te ra e karanga atu ai ia; kua whakarere hoki ia i ana kahu arai me ona ringaringa, a kahore he mea hei whakakora i a ia, tahuri noa atu ia ki te oma, hoake rawa kua kapi mai a mua ona, i nga tao o te Tarakona, a na te mea kua mahue i a ia nga takai paraihi, ngore noa ona waewae, kainga ana ia e te Tarakona. I peneitia ano hoki etahi, a ngaro noa iho ratou i te tirohanga a o ratou

hoa ; ka puta te mahara ki o ratou hoa, ka pouri o ratou ngakau, otira kihai roa, kua hakari ano ratou, kua inu, kua hari, kua whakarere i o ratou kahu arai, kua wareware ano hoki ki nga kupu a to ratou Piriniha, te mahara kua patata te mate.

Tera te Tarakona kua manamanangia i te matenga o etahi o nga hoia i a ia, ka whakaroaro kia huakina putia nga toenga iho, kia kotahi ai matenga o ana hoa riri.

Kua roa ke tona piringa ki roto ki te ngahere, ki pahaki atu i te kainga o nga hoia ; i kite hoki ki a Akatohe e mataara tonu ana, me tana hoari koi e mau tonu ana ki tona taha mau, ko taua arai ano hoki oti rawa te pani ki te tohu o te ripeka he mea whakatakawe ki tona pokohiwi, no reira te Tarakona ka mahara ki to raua whawhaitanga ko te Piriniha, a ka wehi ia.

Otira no te aonga ake o te ra, kua awatea, ka haere a Akatohe ki tona teneti ki te whakakioki i a ia a ki te moe ano hoki, waiho iho nga hoa i waho e taka ana, no konei te Tarakona ka whakaaro kua taka mai tona wahi, huakina ana e ia nga hoia, ko etahi o ratou i hae haea e ia ki ona ringaringa, ko etahi i ngaua ki ona niho rino, a tini noa iho ki te mate i te tainga e ia ki tana hiawero. No konei ka patetia karanga a te tini ki o ratou kahu arai kua whakarerea ra ; ko tetahi i kapo ki te hoari, a ka rere atu ki te Tarakona ; otira no te mea kaho-

re te arai o tona matenga i mau, warea ia ki te whakahaepo kia u tetahi mona patu, taia iho ana tona matenga e te Tarakona ki ona waewae, a ka mate te hoia ; kua rokohina e te pekenga mai o tetahi, i mau ano te arai matenga o tenei, he hoari ano hoki i tona ringaringa, ko te mea tenei i roaroa kau iho, otira no te unga o tana patu ki te Tarakona, ka rongoa ia i te mamae whakamarokia ana e ia tana mea whakamate takai pu ki te hope o te hoia, a no te mea kahore te arai o ia wahi i mau ki a ia, ka hinga iho ia, a ka mate. Me i reira ka whakatika atu ko tetahi, ko te mea tenei wahi iti mau katoa ona kahu arai, otira kawea e te porangi, kihai ia i tatari ki te rapu i te arai mo mua i a ia kua waiho hoki e ia kihea ranei, a ka whakatika ia ki te whawhai ki te Tarakona, a ka u tana patu ki te Tarakona, a te pa atu te Tarakona ki tona matenga kua ngaro hoki i te arai, ki ana kaokao ranei, kua oti ano hoki i reira te arai ; otira puta whakarere atu ana nga tao muramura i nga ringaringa kino o te Tarakona, a na te mea kahore te arai mo mua i a ia i mau ki tona ringaringa, titi atu ana ki nga kahu arai o tona tinana, puta pu hinga iho ana te hoia, a ka mate ; te mea i mate ai tetahi iho, e whawhai ana ia ka titaha atu te arai i tona ringaringa, a ka takoto kau tona uma, rokohina kahore te arai o reira i mau, a ka mate ia ; ko tetahi i mate i nga tao whatiwhatianga, e puranga ana i te whenua, i haere mai hoki ia i tana teneti a

kua mahue atu nga takai o ona waewae; no konei ka hari te Tarakona ki te nui o tona kaha, a ka whakaaro mea ake hemo i a ia nga hoia katoa o te Piriniha.

Otira kua ara a Akatohe i te turituri i tana moe, moe iho hoki ka kite ia i tana Piriniha e tu mai ana ki tana taha, pera tonu me tana whawhaitanga ki te Tarakona i mua atu; e heke ana te toto i ona ringaringa i ona waewae, otira e takahia ana te Tarakona; a ka titiro atu tana rangatira ki a ia, me te ahua o te kaha, o te atawhai ano hoki, a ka mea atu ki a ia “E te pononga pai pono e takahi ana
“koe ki te raiona ki te nakahi, ko te raiona
“kuao ano hoki me te Tarakona e takahia e koe
“ki raro i o waewae; aua e wehi, ko ahau
“hoki te haere atu ana i a koe.” E mau ana enei kupu ki ona taringa ka oho ake ia i te tangi o ana hoa me te turituri o te Tarakona. A no te mea kua tupato a Akatohe ki tenei mea kihai ia i porangi; otira te pekenga ake, tu ana, whakamaua ana tana hoari ki tona huha, me te arai o tona uma oti rawa te whakamau tera iho ano hoki era i ona waewae kahore hoki enei mea e whakarerea e ia ina moe; ano ka mau te arai o te matenga ki a ia ka tango tana ringa ki te arai mo mua i a ia, a ka koropiko ia ki te whenua ka karanga atu ki te Ariki a ka mahara ano hoki ia ki tana Piriniha; me i reira ka rere atu ia ki te whawhai. Ka kite te hoa riri i a ia, mahue ake te takata-

kahi i te hunga mate, a ka ahu mai ki a Akatohe. Katahi ano te whawhai nui na tenei hoia pai o tona Ariki ki te hoa riri. He tini ke nga hinganga iho o Akatohe ki ona turi, i te uekaha o nga patu o tona hoa riri, a maiengi whakauaua i a ia te arai pai o te whakapono, hei pare ke i nga tao muramura o te hoa riri: otira ka pa ia ki te whenua, me te mea e whakakahangia ana ia, a ka whakakaha ona turi, ka kaha ano hoki te patu ki te kai whakamate. E whawhai tonu ana ano ka torengi te ra; a mea ake te hoia pai hemo noa iho ka whakapaua e ia tona kaha katoa me te karanga atu ki tona Piriniha, he patu kotahi ka u ka aue te Tarakona a oma tonu atu ana, mahue iho a Akatohe. No konei a Akatohe ka hari a koropiko ana ia whakawhetai ana; a titiro pu atu ia ki te wahi kua maro ke i ta raua whawhai ko te Tarakona, ka kite ia i tona Ariki e haere mai ana i te ahiahi; a ka rongo ia i tona reo, ka kite i tona mata, a ka tika tona moe i moe ai ia, a noho tonu ana a Akatohe ki te aroaro o tona Piriniha.

Kai Whakaako.—E aku tamariki, kei hea te wahi o te Karaipiture kua waiho nei tenei korero, hei whakarite ki a koutou?

Tangata Maori.—E mea ana ahau ko tera i korerotia e ahau i tetahi ra i te ono o nga upoko o te tuhituhinga o Paora ki nga Epehiana (te hunga o Epeha) “Tangohia ki a koutou “nga mea whawhai a te Atua, kia ahei ai kou-

“tou te whakatika i te ra kino, a kia tu ai
 “koutou ua mutu nga mea katoa. E tu rapea,
 “he mea whitiki o koutou hope ki te pono, me
 “whakakakahu te tikanga hei arai mo te uma;
 “ko raro o nga waewae kia herea ki te wha-
 “kaunga o te rongo pai o te rangimarieta-
 “nga; kei runga i enei katoa kia mau koutou
 “ki te arai o te whakapono, ma reira koutou
 “ka ahei ai te tinei i nga matia muramura
 “katoa o te Wairua kino. Kia tango ano ki
 “te potae o te oranga, ki te hoari hoki o te
 “Wairua, koia ia ko te kupu o te Atua; me te
 “inoi tonu hoki koutou i te Wairua ki nga
 “inoinga me te uinga.”

K. W.—Ae; koia ra tena; kowai koia taua Piriniha, i whawhai nei ki te hoa riri, a muri iho ka tonu i ona hoia ki te whawhai?

T. M.—Ko Ihu Karaiti to tatou Ariki, i whawhai nei ki a Hatana mo tatou; a e tonu ana i ona tangata i tenei wahi ki te tu i a ia

K. W.—Ko wai ona hoia?

T. M.—Ko ratou katoa kua oti nei te tuhono ki tona hahi.

K. W.—E mahara ana koutou ki ta te karakia iriiringa e mea ai ki tenei?

T. M.—Ka tohungia ra te tohu o te ripeka e te minita ki te rae o te tamaiti, e ai tana e meatia ana e ia, hei tohu kia kaua ai ia e whakama a mua ake nei ki te whakapuaki i te whakapono o te Karaiti i ripekatia, a kia maia te whawhai i raro iho i tana kara, ki te kino, ki te ao, ki te rewera; a kia pumau tonu hei hoia

pono hei pononga mo te Karaiti mate noa ano.

K. W.—He aha ta te Katikihāma ingoa mo Hatana ko te tikanga kia whawhai nei tatou ki a ia?

T. M.—Ko te hoa riri whakawairua.

K. W.—Ko wai e whakaorangia ana i a ia?

T. M. Ko ratou e noho inoi ana, e noho mataara ana, a e mau tonu ana ki nga kahu arai katoa o te tangata whakapono.

K. W.—Ko wai e whakawaia ana ki te whakarere i anei?

T. M.—Ko tatou katoa; e ngoikore ana hoki tatou a he mea ano ka hoha tatou ki te inoi ki te mataara?

K. W.—E rokohina tatou e te aha, ki te mea ka hoha tatou, ka mutu te mataara?

T. M.—E rokohina tatou e te rewera, a ka riro i a ia.

K. W.—Ki te mea ka mataara, e ora ranei ratou?

T. M.—Ae, ka tiakina hoki tatou e te Karaiti to tatou rangatira.

K. W.—He aha tana kupu ki a tatou mo tenei i tana pukapuka?

T. M.—“Whawhaitia te rewera; a e oma atu ia i a ‘koutou.’” Hemi, iv 7.
